

Nr 294.

Av herr **Domö m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till främjande av bostadsförsörjningen för budgetåret 1949/50 m. m.*

Såsom i de likalydande motionerna I: 405 och II: 571 till föregående års riksdag närmare utvecklats, måste lösningen av bostadsproblemet, vilket framstår såsom en av vårt lands mest angelägna frågor, sökas i en fortskridande och allsidig rationalisering av bostadsproduktionen. Härigenom skulle det bli möjligt att så förbilliga denna produktion, att tillfredsställande bostäder kunde byggas till priser, som även de lägre inkomstgrupperna kunde med egna medel betala. Det är sannolikt att en sådan rationaliseringsprocess skulle medföra betydande besparingar. Med hänsyn till de knappa resurser, som i dagens försörjningsläge kunna ställas till förfogande för bostadsbyggandet, synes det särskilt angeläget att koncentrera krafterna kring detta rationaliseringsarbete.

Genom den kombinerade reglerings- och subventionslinje som nu kännetecknar bostadspolitiken, främjas knappast en sådan utveckling. Fastmera är det fara värt, att kostnaderna genom subventioneringen stegras eller i varje fall låsas fast vid nuvarande höjd. Då huvudparten av skattebördan trots den starka progressiviteten hos beskattningen måste bäras av den stora massan av skattebetalarna, medför denna politik i stor utsträckning allenast, att man skattevägen förmår de enskilda hushållen att betala varandras bostadskostnader samtidigt som de erhålla subventioner till gäldande av sina egna. Detta innebär icke någon lösning av problemet.

I avsikt att förhindra att enskilda skola kunna skörda vinster genom produktion och förvaltning av bostadshus har man velat förbehålla ställningen som byggherre till flerfamiljshus åt hel- eller halvkommunala organ. Därmed har man avkopplat den livgivande faktor, som de enskilda initiativen utgöra. En sådan monopolställning för kommunerna måste komma att leda till stelhet och sterilitet. Lusten att försöka nya vägar och att taga därmed förenade risker, vilken är en förutsättning för all utveckling, faller bort, och kvar står ett tungt arbete efter fastslagna normer och centralt givna direktiv.

En sådan ordning skapar icke de billiga bostäder, som skulle komma till stånd, om den snabbt fortskridande tekniska utvecklingen fritt utnyttjades i full utsträckning. Merkostnaden får allmänheten direkt eller indirekt betala.

En mera dynamisk bostadspolitik skulle innebära, att kommunala monopol lika väl som enskilda på detta område förhindrades och att olika företagsformer fritt och jämbördigt finge tävla om att erbjuda en fullgod familjebostad till lägsta pris. Produktionsproblemen skulle angripas radikalt och obundet av gängse metoder och under uppmuntrande av utvecklingsbeford-

rande idéer och insatser. En livlig förbindelse skulle uppehållas med motsvarande nydaningsarbete i utlandet. Med detta program komme behov av subventionering icke att föreligga för bostäder i allmänhet utan endast för sådana åt ekonomiskt särskilt beträngda samhällsgrupper, t. ex. de barnrika familjerna och folkpensionärerna.

Ett studium av den föreliggande propositionen ger i dagens läge främst anledning till följande erinringar.

Egnahemslånen.

Den till egnahemslånen knutna kapitalsubventionen för enfamiljshus, som fylla vissa minimikrav, uppgår för närvarande till 4 000 kronor. Av å s. 39 i propositionen refererade skrivelse från AB Elementhus framgår, att detta företag räknar med att genom tillämpning av ett nytt byggnadssystem kunna nedbringa kostnaderna för sådana hus med 25—30 %. Ett monteringsfärdigt egnahem bestående av ett envåningshus om 75 kvm byggnadsyta, som nu kostar ca 28 500 kronor, skulle enligt systemet kunna framställas fullt färdigt för ca 20 000—21 500 kronor. Därest dessa experiment lyckas, skulle resultatet bliva en minskning i kostnaderna för dylika egnahem med ca 7 000 kronor. Detta innebär, att byggnadskostnaden nedbringas icke blott med ett belopp som motsvarar den nuvarande statliga subventionen utan därutöver med ca 3 000 kronor. Uppslaget är ett belysande exempel på det sätt vi tänkt oss att problemet om produktion av goda bostäder till överkomligt pris skall angripas.

Tilläggslånen.

Vid tillkomsten av tilläggslånen framhöll departementschefen med skärpa, att dessa endast skulle ha karaktären av krisåtgärder och att de skulle avvecklas så snart möjlighet därtill gaves. Då man nu synes kunna skönja en tendens till vikande priser å byggnadsmaterial och fallande kostnader för byggnadsverksamhet även av andra grunder, exempelvis kortare byggnadstider, torde tidpunkten vara inne för att successivt minska dessa lån. Att i denna situation ställa en femte subventionsgrupp i utsikt synes endast ägnat att fördröja en önskvärd nedjustering av byggnadskostnaderna och måste därför bestämt avvisas.

Anslaget till tilläggslån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, som av departementschefen upptagits till 15 miljoner kronor, föreslås med hänsyn till det anförda böra minskas till 10 miljoner kronor.

Skyddsrummen.

De extra kostnader för anordnande av skyddsrum, som vållas ägarna av fastigheter, vilka uppförts efter den 15 november 1948, genom att civilförsvarsstyrelsen upphävt bestämmelserna om lättnader i skyldigheten att

iordningställa skyddsrum, skola enligt departementschefens förslag täckas genom tilläggsån. Med hänsyn till de obetydliga belopp det här gäller — ca 50 öre å 1 krona i månaden för en 2-rumslägenhet — synes det oss riktigt, att dessa kostnader få ingå i hyreskalkylen. Några särskilda tilläggsån för ändamålet synas därför icke böra utgå.

Bostadsbidragen.

I och för sig är det naturligt och riktigt, att familjer med små inkomster, vilka ha att uppfostra ett flertal barn, beredas någon lindring i sina bostadskostnader och att man söker göra det möjligt för dem att efterfråga även de moderna bostäderna. Dessa bostäder skola ju just tillgodose barnens behov av en sund uppväxtmiljö och skänka husmodern en behövlig lättnad i arbetsbördan. För familjer med flera barn, som icke lyckats få en modern bostad utan måste bo kvar i en gammalmodig lägenhet, kan det emellertid te sig egendomligt att se, hurusom andra familjer i samma inkomstläge och med lika många eller t. o. m. färre barn, vilka haft turen att få en nybyggd bostad, tack vare bostadsbidrag och bränslebidrag bo billigare i den bättre bostaden än de själva få göra i den sämre. Med hänsyn härtill synes det skäligt, att man vid den översyn över bostadsbidragen, som nu pågår inom bostadsstyrelsen, ser till att bidragen inte få bli så stora att de lända till uppenbara orättvisor.

Bostadsbidragen böra enligt vår mening förbehållas familjer med tre eller flera barn. Såsom påpekats i ovan angivna motion till föregående års riksdag uppstår nämligen behovet av större bostad än två rum och kök, när man räknar med en boendetäthet av två personer per rum och ingen i köket, först i och med det tredje barnet.

På grund av de besparingar, som kunna förväntas uppkomma genom att bostads- och bränslebidragen förbehållas familjer med tre eller flera barn, föreslå vi att av departementschefen till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer äskade anslag minskas från begärda 21 000 000 kronor till 13 000 000 kronor.

Trekronorsbidragen.

Systemet med trekronorsbidrag, som av vissa kommuner utdelas utan fasta regler, synes oss ägnat att leda till godtycke och orättvisor. Dessa bidrag angåvos ursprungligen och angivas alltjämt vara att betrakta såsom experiment. Utan att någon redovisning lämnats angående vunna erfarenheter ha kostnaderna år från år höjts från 500 000 kronor 1947/48 till 1 miljon kronor 1948/49 och till 1,5 miljoner kronor 1949/50.

Vi föreslå, att departementschefens äskande om anslag för särskilda bostadsrabatter å 1 500 000 kronor måtte avslås.

Löne- och omkostnadsstater.

De i propositionen föreslagna staterna för bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna synas giva anledning till erinran om nödvändigheten av att all möjlig sparsamhet och återhållsamhet iakttages, när det gäller bostadsorganen. Föreliggande förslag innebär, att utgifterna för administrationen på detta område stiga till 4,5 miljoner kronor. Likväl är organisationen inte utbyggd i full utsträckning. Till en jämförelse må ihåggkommas, att antalet färdigställda lägenheter under år 1949 beräknats uppgå till 43 000. De statliga administrationskostnaderna för denna gren av bostadspolitikerna skulle alltså överstiga 100 kronor per lägenhet. Härtill komma kostnaderna för de kommunala förmedlingsorganen, vilka torde uppgå till ungefär lika stort belopp som de statliga. Innan man ger sig in på att ge länsbostadsnämnderna en fastare organisation böra noggrant undersökas de möjligheter till en effektivare och samtidigt billigare organisation, som stå att vinna genom en samordning av de olika länsorgan, som arbeta på angränsande områden.

Med anledning av vad som anförts hemställa vi,

att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts förslag (prop. nr 153) måtte besluta

dels beträffande tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet,

att en successiv avveckling av dessa lån måtte inledas under budgetåret 1949/50,

att bemyndigande för Kungl. Maj:t att inrätta en femte subventioneringsgrupp ej måtte lämnas,

att kostnaderna för anordnande av i propositionen föreslagna skyddsrum icke måtte täckas genom tillägglån samt

att anslaget för tillägglånen måtte upptagas till 10 000 000 kronor,

dels att familjebostadsbidrag skall utgå allenast till familjer med mer än två hemmavarande barn under 16 år samt att anslaget för detta ändamål beräknas till 13 000 000 kronor,

dels att det äskade anslaget om 1 500 000 kronor för särskilda bostadsrabatter måtte avslås,

dels ock att riksdagen även i övrigt vid behandlingen av propositionen måtte beakta vad vi ovan anfört.

Stockholm den 21 april 1949.

Fritiof Domö.

Karl Wistrand.

Gustaf Velandér.

Ebon Andersson.